

EDINOST

Glasi slovenskega političnega društva za Primorje.

„V edinstvo je moč.“

„Edinost“ izhaja vsako sredo; cena za vse leto je 4 gid. 50 kr., za polu leta 2 gid. 30 kr., za četrt leta 1 gid. 30 kr. — Za oznanila, kakor tudi za poslanice se plačuje za navadno tiskopisno vrsto: 25 kr. če se tiska 1 krat, 22, če se tiska 2 krat, 20 če se tiska 3 krat. Za večje črke po prostoru. Pri večkratnem tiskanju je cena v primeri manjša.

Naročnina naj se pošilja upravništvu (Veduta Romana št. 106). — Vse drugo uredništvo. — Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. — Rokopisi brez posebne vrednosti ne vračajo. — Posredne številke se dobivajo po 10 kr. v okolici Na Opčinah, na Prosoku, v Barkoli, v Razvoju, v Škodoji in M. Magdaleni zg.

Prosimo

vse gospode naročnike v Trstu, njegove okolice i družih krajih, ki niso še plačali naročnine, naj jo brzo pošljejo upravništvu, da bodo list še dalje redno prejeli.

Upravništvo.

Prizadevanje, Vstrajanje.

Delaj i Bog se na tvoje delo ozre.
Narodna priročnica.

I.

Največe uspehe v navadnem vsakdanjem življenji dosego ljudje najprostejšim načinom in rabo najboljše svojstev. Vsakdanje življenje se svojimi skrbmi, svojimi potrebami, svojimi dolžnostmi vsacega je najlepša zgoda i prigoda, da svet najboljše sam skuša: povsod izplati se pravemu delalcu vedno njegov trud. Mnogi kriče na srečo, da je slepa: ali so ljudje slepejši od nje. Kdor motri vsakdanje življenje, vidi, da se sreča onega drži, kateri si ume pomoči; saj tudi vetrovi i vode pomagajo le večim pomorcem. Kdor ozbiljno dela, kdor se dela ne straši, dospe do svojega cilja, i k temu ni potrebno, Bog si ga vidi, kako izvrstnih vrlin. Za to potrebuje se kakor uči veleiskušeni angleški modroslovec Smiles, po katerem smo ta spisek posneli, navadnega razbora, pomnje, prizadevanja i stanovitnosti. K temu ni potrebno posebnega veleuma; a kedar je i njega, dobro z dobrim, tem boljše. Pravi veliki možje so oni, ki se najmanj zanašajo na viliško moč veleduha i kateri više cene obični razbor i pravo stanovitnost.

Newtonov duh je bil vsakakor izreden duh. Ko so ga vendar le prašali, kako da je mogel on doseči toliko svojih čudesnih iznajdeb, odgovoril je: „Ker sem vedno mislil.“ Pri drugej prilici je pa opisal tako le svoje življenje: „Nikedar ne izpustim iz misli svojega predmeta i vedno čakam, da se prvi blistaj zore, zrak po zraku spreobrne v popolno jasno svetlost.“ Newton i vsi drugi so prišli do uspeha živim prizadevanjem i neumorno stanovitnostjo. Veliki modroljub Kepler govoreč o svojih naukih in o svojem uspehu, rekel je tako le: „Kakor govore, da gre glas od usti do usti, ter da čem više ide, tem brže leti, tako se je tudi meni dogodilo: eno razmatranje nese do drugega; tako penjoč se od jednega do drugega, objel mi je moj predmet vso misel mojo.“

Videč koliko izredna izvede prizadevanje se stanovitnostjo, posumnjali so modri ljudje, da veleum ni tako redko svojstvo, kakor svet sploh misli. Talijanski pisec „zločinov i kazni“ Becaria, mislil je, da postane vsakdo lahko pesnikom i govornikom. Reynolds, angleški slikar i spisatelj, mislil je pa, da kdor koli hoče, more dolbsti dletom i mastiti pernikom. Da bi pa tako bilo, ne bi ni oni Englez bil tako lud i budalast, ki je po smrti slavnega talijanskega podobarja Canove prašal njegovega brata, je li bode pokojnika poslovanje nadaljeval? Slavimo pa kolikor hočemo i moremo čudesne plodove dela, priznavajmo, da so bili sploh najdelavnejši ljudje nadarjeni velicim umom, vendar le je živa resni-

ca, da brezi prirojenih svojstev pameti i sreča nobeno delovanje, i naj bi bilo najmodrejšje upravljeno in izvedeno, ne bi nikedar ne dalo svetu Dante-ja, Shakspear-a, Newtona, Mihajlangila, Beethowena, Göthe-ja, a ni Puškina, ni našega Preširnega Frana.

Stanovitnost je uže marsikoga proslavila. Meju te spada tudi mernik Bidder. Ta sloveči olinoslovec (matematikar) trdi, da njegovo glavo, proslavljeno štetjem, more pridobiti kdorkoli upotrebi za to časa, pomnje i potrpežljive stanovitnosti. „Jaz sem“, tako pravi on sam, „svojo pomet proučil, pa nisem v njej našel, kar ne bi drugi imeli, razen, ako izvzameš, zlastne ljubezni za olinoslovne (matematične) slike. S tem neho reči; da mogo vse glave do enake večine dopreti; temu pravim le to, do po mojem mnenji bi lahko bilo mnogo števecv na pamet veleveščih, kakor se nahaja tudi v družih strokah znanosti veleveščih mož. On je pravil, da je vse svojo večino v štetji stekel poglavito neprestanim nastojanjem. Otec mu je bil zidar; starejši brat mu je bil zidar, pa ga je naučil, dokaer je še bil on detetom, šteti na desetke do stotine. Posle tega sem se naučil graham množitvi (multiplikaciji) i našedši nekoliko puškinih zrn, razredil sem je na četvorine, vsak niz (kup) imel je enako število zrn; i štejoč jim kraje naučil sem se šteti desetkrat deset. V sosedstvu je živel neki star kovač, s katerim se je mladi Bidder sprijateljil. Večkrat je k njemu v kovačijo dohajal ter je po kovačnici odletal i mehove vlačil. Nekdo je spomenil enkrat devetkrat devet, i dečko, kakor iz rokava, nemudoma je povedal, koliko to nosi. Vsi so se začudili i da dete smetó, hajdi prašali so ga na dalje, a on vse jednako na vsako odgovarjal. Pomnožene številke so bile tako velike, da je kovačev unuk jih moral pisati, da se uvidi, je li dečko prav pogodil i prepričati so se mogli, da je dečko vselej vse dobro pogodil. Vsak se je divil mlademu premodremu dečku i noviči so leteli v njegovo kapico od raznih strani. Pohvale i dobiček pritegla sta ga še više k štetju, i polagano se je navadil šteti na tisoče, pa vse do milijona. Tako se je dečko začel penjati in uspel je na visoko v merniškej znanosti: vse to z golim nastojanjem i vstrajnostjo.

Ivan Kunter, glasoviti razudbar (anatomik) i vidar (ranocelnik) rekel je o sebi: „Moja glava je kakor čebelnjak. Rekel bi, da je v njej smetnje, ker v njej vse šumi, ali v njej je vse v redu, vse pravilno, i vse to sem pridobil neprestanim trudom.“ Dosti nam je pogledati v životopise slavnih ljudi, da se prepričamo, kako se imajo najpoglavitejši izumitelji, umetnici i modri ljudje vseh narodov i vseh časov, za Bogom, zahvaliti na svojem uspehu svoje neumorne delatnosti. To so ljudje, ki vse i sam čas v zlato spreobračajo. Stari Disraeli pravi, da je vsa tajna uspehu v tem, da se kacega dela z vso silo, z vso svojo dušo lotiš; k temu je pa treba trdega učenja, stanovitne delatnosti. Zaradi tega se tudi dogaja, da ljudi, ki so avetskemu napredku na korist, niso, če hočeš prav reči, toliko ljudi prevelicega uma, ter da so više ozbiljne volje, delalci na smrt, ljudje železni, ki imajo upanje v samega sebe. „Avaj!“ vikala je mati udovica govoreč o svojem sinu dobre glave ali slabega nastojanja „ima on pameti, ali mu je v lenobo zakopana“. I zares, ljudje nestanovitni, kateri ne znajo z vsem srcem se kake stvari poprijeti, za-

stanó daleče za družimi nastojnimi ljudi, če prav nimajo ti tacih duševnih sposobnosti. Talijanec je rekel i Slovenec mu je gotovo pritrdil: „Kdor gre počasi, dospe brže.“

Poglavita je toraj stvar, da se človek delu privadi. Kedar si enkrat to prebrdil, ostalo ti je vse drugo pod nogo. Lehko toraj trdimo: vse lahko opraviš, vse lahko izvedeš, ako se delu privadiš. Brez tega ne moreš opravljati ni najmanjšega remesla (rokodelstva). Zgodnjim upravljanjem i vežbanjem višekrat ponovljenim vzgojil je glasoviti Roberto Peel, angleški minister, one znamenite, nikakor ne vzvišene sposobnosti, ki so ga napravile dikoj i ponosom staroveka angleškega. Dokler je malo dete bil, imel je njegov otec navado, postavljati ga na mizo, da je z mesta govoril; i zarano izvežbal se je pripovedati, kar si je bil zapamtil nedeljne propovedi. Iz početka je bivalo slabo; ali nastojanjem i vežbanjem tako mu se je pamet okrepila, da je mogel velik del propovedi od besede do besede opetovati. Kedar je pozneje v parlamentu vstajal, da bi iz reda pobijal razloge svojih protivnikov, — v čemer ni mogel nikdo z njim tekmiti, — vedeli so vsi, da si je on to izredno pamtenje pridobil od vzgoje in od očevega poučevanja za njegova detinstva.

V nobenej reči ni nauke brezi muke. Rekel bi: lahko je s prsti strune prebirati! ko so pa poprašali slovečega violinčarja Giardini-ja, v koliko časa se dade ta denguba naučiti, odgovoril je: „v necih dvanajst urah na dan skozi dvajset let.“

Pravi napredek pridobode se le počasi. Pred zoro ne avita. Velika dela ne dovrše se na enkrat, i mi moramo biti zadovoljni, da napredujemo v življenji korak po korak, isto tako, kakor na potu. Sloveči Maistre uči: Kdor zna čakati, on zna tudi dočakati. Ako hočemo žeti, moramo poprej sejati; i večkrat moramo dolgo i dolgo čakati i dotle hraniti se z nadejo: ker plod najviše zeleni, je večkrat tisti, ki najkasnejše zori. „Čas i potrpenje“, pravi vzhodna prislavica, „promenja v svilo murbino listje“.

Ali, ako hočeš potrpežljivo čakati, moraš živo delati. Živost je plemenito svojstvo v delovanji. Živost i pridnost bereta modrost po svetu; one dovedete srečo i zadovoljstvo, kajti v življenji ni več slasti nego slasti do veselega dobrovoljnega dela. Glasoviti šaljivec Sydney Smith, dokler je še bil župnikom na selu, imel je prijateljev, ki so mu svetovali, naj zaprosi za kako mesto pristojnejše velicemu njegovemu umu, a on jim je odgovoril: „Odločil sem ljubezen svoje župi (fari) ter živeti z njo v miru; to je moškejše nego od nje glavo obrniti, ter siliti se k onim, ki nehajo na moja jadikovanja.“

Naročito oni, kateri delajo za občno dobro, morajo se truditi dolgo i potrpežljivo, večkrat brezi utehe, da bi njih delo plodov prineslo. Seme, katero posejé, večkrat je pokrito pod zimskim snegom, i predno zasi je spomladansko solnce, dogodi se marsikedar, da pokosi bela smrt sejaleca. Adam Smith, otec društvene gospodarstva, sejal je obilno seme združnih poboljšič v onem starem vseučilišči Glaskovskem, na katerem je dolgo časa delal snujoč svoje „bogastvo narodov“ i hotelo se je polnih sedemnajst let, da je to veliko delo doneslo plodov, če prav ni še dan danes objelo vseh narodov.

Z nobeno rečjo na svetu ne more se nade nadomestiti. Kdor

Podlistek.

VIPAVA.

Nekaj zgodovinskih črtic.

Iz starega veka nam o sedanjem vipavskem trgu ali o starem vipavskem gradu ničesar znanega ni. V vipavski okolici so stari Rimljani se zelo mudili, ali na tem mestu niso imeli naselbine. Tam, kder je Ajdovščina, 1 uro od Vipave, je bil šator ali utrjen tabor rimljanskih vojakov, o katerem so se našle velike sledi — mogočno zidovje s stolpi — še v Valvazorjevi dobi, t. j. pred dobrimi 200 leti. — A Vipavska grajščina z starim gradom — zdaj podrtina nad trgom — je bila lastnina oglejske cerkve, in vipavski gospodje so jo imeli samo ko fevd (Lehen) od oglejskih očakov. Toda uže l. 1342 so si to grajščino pridobili na nam neznan način goriški grofje. *)

Za cesarja Maksima I., ki je imel boje z Benečani (od l. 1508 do 1518) je Vipavski trg koj prvo leto mnogo trpel. Benečani so bili uže do Postojne pridri, kar jim Avstrijanci za hrbotom zopet

Vipavo vzmó. Toda sovražniki so se z večjo močjo vrnoli, dobili trg zopet v roke, potem pa grozoviti gospodarili, ropali in vso ljudstvo pomorili.

V novem boji zoper Benečane (l. 1509) se je posebno odlikoval Žiga Herbersteinar, mož, kateri je slovel po vsej Evropi v 16. stoletji in sicer ko vojak, učenjak in državljani, in na katerega smejo Kranjci, posebno pa Vipavčani ponosni biti. Njegov oče Linhart Herbersteinar je bil dobil od cesarja Friderika IV. Postojno in Vipavo. Žiga se je bil l. 1486 v poslednjem kraju narodil. Tu se je učil nemščine in slovensčine. Da se je poslednje naučil, dosti se je trudil in prebil dosti zasmehovanja od družih plemenitih sovrstnikov; ali v poznejem življenji mu je mnogo koristila, kakor homo videli. Ko je imel osem let, šel je na Korosko, v Krko (Gurk), kjer je hodil v šolo in bival pri prostu W. Weltzer-ju. Prišel je l. 1495 zopet v Vipavo nazaj in bil dve leti pozneje poslan na Dunaj na vseučilišče, kjer se je z učenjem znanosti zelo pečal. Ko je imel 20 let, služil je uže v vojakih in se je tudi benečanskih vojsk vdeleževal in pri posadki Schillertaborja posebno odlikoval. Iz vojaka je postal velik politikar in diplomat. Leta 1515. ga je cesar poslal v državnih zadevah v Saleburg in Bavarsko, l. 1516. na Dansko in l. 1517. je bil prvokrat v Moskvo poslan. Ko je bila vojna s Turki in erdeljskim Zapoljskim, bil je Herberstein poslan tudi k poljskemu kralju Žigi (1528).

Ko je bil zmagonosni turški sultan Soliman l. 1541. si vao Ogersko pridobil in si uže v Budi svoj prestol izvolil, bil je zopet naš Herberstein poslan, da se je s Turki pogajal. Ž njim tudi Niklas Salm. Za Ogersko sta ponujala sultanu 100,000 gld. letnega tributa (davka). Ali dobila sta nikavni odgovor. Pri avdijenci sultanovi se je moral naš Žiga globoko prikloniti, da je poljubil roko sultanu. Pri tem ga je tako v ledji zabolet, da je slovenski zaprosil Rustem pašo: „Za božjo voljo pomagaj mi.“ Ta ga je baje razumel, a mu ni hotel pomoči. Soliman ga je pa tudi razumel, vzdignol za peden roko, da je poljubovanje Žigi olajšal. Po avdijenci je Rustem paša peljal poslanca ven in jim kazal vojne ladije na Dunavu, obile kanone, razno strelivo, cesarski šator, in drugo. Na to zapita paša Žigo v slovenskem jeziku: Kaj si videl? Ta mu je tudi slovenski odgovoril: „Veliko moč mogočnega gospoda.“ Slovenski jezik se je takrat pri turški vladi mnogo rabil, kajti nje najboljši vojniki in uradniki so bili v mladosti otroci slovenskih roditeljev, katerim so bili odvzeti in potem v Carigradu odgojeni.

Na Rusko je bil Žiga Herberstein poslan l. 1526. Ker je znal slovenski, lahko mu je bilo občeati s slovanskimi Rusi. Do takrat je bila Rusija Evropi celó nepoznata. Herberstein je pa svoje potovanje popisal v obširnej latinskej knjigi, ki je bila preložena večkrat (10 krat) na nemški jezik, 1 krat pa na češki, in enkrat na italijanski jezik. Herberstein je bil tudi z nemškimi

*) Ko je ta rodovina zamrla, pristala je grajščina avstrijskim vladarjem, ki so jo bili ko zastavni fevd grofom Lanthier-jev v 16. stoletju izročili.

je nado izgubil, ta se je ubil. „Kako hočeš, da delam, kako hočeš da bodem zadovoljen“, rekel je neki velik ali nesrečen um, „kedar sem vsako nado izgubil?“ Nada je kakor solnce, katero nam kedar proti njemu gremo, senco našega bremena za ledja zvrta. Verovestnik Karey je bil živ i bodel delalec. Dokler je v svetej Indiji živel, iztrudil je marsikedar na dan po tri tajuške; ker ves počitek mu je bil v tem, da je delo promenil. On je bil črevljarski sin, a pomočnika sta mu bila Ward, tesarjev sin, i Marshman tkalčevič. Ti trije so zgradili ogromno odgojilišče v Seramposu. Sveto pismo so prevedli na dvanajst jezikov. Karey ni se nikedar sramoval svojega porekla i ko je nekoč pri vladarji na kosilu bil, pral je neki častnik šeploč svojemu sosedu, ako je res, da je Karey bil črevljarski. Začuvši to Karey, segnil je častniku v besedo rekoč: „O ne, gospod, ne! bil sem le črevljarski.“ Ni prazno besedovanje, kar se o njegovej vstrajnosti pripoveda še od dedinstva! Plazeč nekoč na neko drevo, spolzne i zlomi si nogo. Več tednov je ležal; ali, da le ozdravi, kaj pasja kost napravi? Gre i splazi na isto drevo, s kterega je bil padel. Tacega je srca bil oni, ki je še dolgo po smrti v lepem spominu ostal.

ISTRŠKE ZADEVE.

Kako je hrvaško ljudstvo v vseh rečeh zanemarjeno, kako ga tlačil italijanstvo, kako malo se nanj ozira vlada, o tem se je že večkrat v raznih časnikih i tudi v „Edinosti“ tožilo.

Uže mnogo let se tam hrvaški narod na vse mogoče načine lašči, mej tem ko Avstriji neprijazno lahonstvo vedno ošabniše svojo glavo po konci nosi. Istrski kmet je duševno i gmotno potrt, sluga je tako imenovanam Karnelom, ki mu na visoke obresti posojajo denar i to posojilo navadno vrača s pridelki, da potem sam nema ob čem živeti. Ti Karneli, najhujši Lahi ali Lahoni, gospodje so v deželi, kmet jim je igrača; kakor oni hočejo, tako mora on voliti poslance v deželni i državni zbor; oni imajo prvo, edino besedo o šolah in vseh občinskih zadevah.

Ali temu se ne čudi človek, ki je z lastnim očesom gledal neprilicnosti i krivice, ki so se tam godile. Uže pred 20 leti je bil kmet tam duševno tako pohabljen, da se je gospodu, če prav je bil le kak diurnist, od daleč odkril i srečavajoč ga s klobukom v roci in upogneno glavo pozdravil: „Bon žiorno šior gospod“. Vlada je v deželo pošiljala uradnike iz Lombardije in južnega Tirolskega, ljudi, ki so bili deželnega jezika popolnem nezmožni, pred katerimi pa se je kmet tresel, kakor šiba na vodi, ker so ravnali ž njim po turški se svojimi zavezniki, brezdušnimi Karneli. Bile so v čisto hrvaških okrajih mešani okrajni uredi (politični i sodniški), v katerih ni noben uradnik umel hrvaškega jezika. Za tolmača so imeli navadno beriča, ali kakega diurnista. Celo duhovenstvo, ta najmočnejši stebel ljudske omike i blagostanja, bilo je z redko izjemo zelo slabo, nemarno, dostikrat celo podpora laškej propagandi.

Da ne risam prečrno, prepriča se takoj vsakdo iz nekaterih fakt, katerih sem bil priča sam ter imam zanje še živoče priče:

Prišel je kmet se ženitovanjsko pogodbo v sodišče; diurnist mu jo je strgal in v koš vrgel; kaznovali so diurnista s tem, da je moral 8 dni iz urada ostati. Isti diurnist je v noči mej saboto i nedeljo nabil na glavna cerkvena vrata najgrši, zelo pohujšljiv paskvil na prvega tamošnjega duhovnika, pa kako je bil zaradi tega kaznovan? S tem, da 14 dni ni smel v ured priti.

Premožen posestnik je povabil sodniške uradnike na trgatv. Bila je sabota. Uradniki so urad zaprli ter se na trgatvi dobro imeli. Ko je napočila uže nedelja, zbudili so uradniki domnu gredoč v nekej vasi duhovnika ter zahtevali, naj jim odpre in vina da. Duhovnik jim je opomnil, da mu cerkveni zakon prepoveduje to pred božjo službo ter pristavil, naj ga obiščejo kedaj podnevi, ker iz srca rad jih sprejme i pogosti. Nezadovoljni s tem odgovorom udero uradniki v cerkev ter začno zvoniti s zvonovi, da je ubogo, trudno, lačno, prestrašeno ljudstvo iz hiš vrelo, misleč, da je ogenj. Tožba na okrajni ured zoper to uradniško civilizatorno dejanje je šla v koš, noben uradnik ni bil kaznovan.

Lahko bi navedel še več enacij junaštev, katera so se godila v tistem času, ko je bil Bach vsemogočen i ko je žandarme-

rija kulturo nosila po avstrijskih deželah, ali uže to zadosti dokazuje, kako se je delalo s tužno Istro.

Da se zdaj take reči ne godé več, to moram priznati, a vendar je še mnogo, premnogo napak, katere treba odpraviti, mnogo je treba zboljšati, preurediti; še niso odpravljene vse stare krivice. Ljudstvu je treba poduka v hrvaškem jeziku; vlada mora skrbeti, da se ubogi Istran otme iz odušnih rok, da narod popolnem ne propade i da se ne bo ponavljala lakot, kakršna je letos.

Odušstvo v Istri ne spravlja le ljudstva na beraško palico, ono ima še hujše nastopke, ker promenja Istro v pašavo. Ko kmet vidi, da ne more več oteti svojega posestva, poseka na njem vse do zadnjega drevesa; in kar kmet ni mogel pokončati, to pokončajo potem plobe i vetrovi.

Utegne se kdo spotikati i trditi, da je Istran sam zelo kriv, da se mu tako hudo godi, ker je slab gospodar, da mu je dela malo mari, dokler ima živež; potem pa strada, da Bog pomagaj.

Priznavati moram, da je, žalibog, to resnično, ali treba je pomisliti, kako zapuščen je hrvaški narod v Istri; treba vedeti, da je narod brez voditeljev, brez učiteljev iz lastne krvi podoban šipkemu otroku, ki brez varstva in odgoje mora poginoti.

O tem ima istrski deželni zbor z vlado vred preimenitno nalogo; da jo pa reši, mora se naslanjati na dejanske razmere bolj, nego se je to doslej godilo. Naj bi se o tej reči obširneje oglašil kedo, ki prebiva sedaj v Istri i z lastnim očesom opazuje odnotne razmere.

Stadion! Stadion! kliče uboga Istro, kakor je klical Krez: Solon! Solon! Oj, da bi našla Cira! Da so Stadijonovi nastopniki hodili po njegovih stopinjah, ne bila bi danes dežela jokavredna, ne dirjala bi lakota z groznim obrazom po njej; zadovoljnost, sreča bi se brala prebivalcem na polnih rudečih licih. Le trdna volja, razumno, krepko delo tu še more pomoči.

F. C.

Volitve enega poslanca v gorški deželni zbor.

Ker se je kranjski deželni prvosodnik, gospod Winkler odpovedal sedežu v gorškem deželnem zboru, utegne se k malo razpisati nova volitev. Zadnjič je naš dopisnik s Tolminkskega o tej zadevi meritorično govoril, a na volitev ni vplival, kar je po našem menjenju gotovo prav storil.

Dobili smo o tej volitvi še druga dva spisa, katera si nasprotujeta o kandidatu; ne moremo ju tedaj priobčiti, ker bi sicer več škodovali nego koristili; tudi smo tega prepričanje, da bi najboljša bilo, da se po časnikih zdaj še noben kandidat ne nasvetuje, ker bi iz tega lahko nastalo razcepljenje pri volitvi, kar bi volilec ne bilo na čast, ker disciplina je pri volitvah jako važna stvar, toliko bolj, ker krepki slogu mej domačini ter poravnava razpore i prepire.

Kdor pozna gorške volilce, mora pritrditi, da so jako razumni možje, zadosti izobraženi i skoz i skoz rodoljubni, da gotovo sami zberó za poslanca tacega moža, ki jih bo dobro zastopal. Naj se tedaj njim samim prepusti, da si postavijo kandidata.

Dobro bi gotovo bilo, da bi se o tem najprej nekateri volilci dogovorili i sklicali v Gorico, ali v kateri drug pripraven kraj v posvetovanje volilce. Pri tem posvetovanju bi se postavil kandidat i po časnikih naznanil i priporočal.

Tako ne bi se lahko mogle delati stranke i volilci bi se pri shodu lahko še o kakaj drugej važnej stvari pomenili, bolj spoznali i tesnejšo bratovsko vez mej sabo sklenoli.

Naša mladina.

Ko shodi moj sin, uživala bodem več miru, govori brez miselnosti, prime dete pod pazduho ter ga vodi po hiši sem ter tja. Vsaka mati se moti, katera je teh misli. Dobro morda bi bilo, ako bi človek uže v otročjih svojih letih imel toliko zmožnosti, da bi postal samostalen, to je dovršen mož ali žena na telu i duši. A to nij, dragi moji, dete se le počasi razvija, zato pa postane najbolj dovršena stvar božja. Mi dobro vemo, da nobena stvar na svetu nij tako potrebna človeške podpore in odgoje, kakor človek i to najdaljše časa.

ni nič pomagalo; Lanthieri je bil sam kaznovan za 3000 zlatov, ker nadvojvode ni bil slušal. Ker se je lutrovskim tržanom celó s smrtjo na vešalah pretilo, prestopili so nekateri zopet k stari veri, a drugi so trg zapustili in se drugam preselili. Vendar se nahaja še 1615. en luteran v trgu, namreč mestni sodec Distl in njegov sin; oba sta bila radi svoje vere pred škofa pozvana.

Vipava in vipavska dolina sta bila v prejšnjih letih po svojem vinu po svetu na prav dobrem glasu, kar Valvazor na več mestih svoje znane velike zgodovinske knjige spričuje.

Ko so bili Francozi leta 1809. došli na Kranjsko in uže Ljubljano v svoje roke dobili, nadlegovali so nepovoljne tujce še hrvaške čete. Oddelek hrvaških huzarjev pod vodstvom grofa Oršiča je proganjaj sovražnika po Notranjem okoli Postojne in Vipave. 20. junija je bila pa ta četa v Ubelsko okolico zabredla. Pri tej priliki se je bil posebno župan Premrov na Ubelskem skazal velikega domoljuba. Neoziraje se na nevarnosti od strani gospodovajočih Francozov, preskrbel je tem četam zanesljivo zavetje in dajal lačnim vojskaškom živeža. Drug dan je grof Oršič napadal Vipavo, kder je bil v šatoru oddelek francoskih huzarjev. Ujeli so bili Hrvati enega častnika, 20 prostakov in 26 konj, ostali so zbežali. Ko je pa vsa italijanska brigada došla v Postojno, morale so se te male hrvaške čete umakniti.

Po Valvazor-ju in Dimitz-u spisal

I. L. p. n.

Katero živino, katero rastlino odgojevamo 24 let i še dalj časa? Nobene.

Dete je shodilo ter stopilo v srečna otroška leta.

Oče! sina moraš dati v šolo, glasi se nek božji glas v očetovem srci — v šolo!

Šola — cerkev, cerkev — šola; te dve besedi, katere čujemo vsak dan stokrat, če tudi po korenini i pomenu različni, vendar sti mej seboj v najtesnejši zvezi.

Ni imenitnejšega zavoda na sveti od cerkve in šole.

One sti spričevalo izobraženosti, pa tudi blagor ali gorje vsacega naroda.

Šola!

Adam je bil svojim otrokom prvi učitelj, i za njim ste vsi očetje i matere, kar vas je na sveti.

Ker pa človeškim potrebam ne zadostuje nauk roditeljev, zato so si najeli oni nalašč moža — učitelja — kateri otroke vseh roditeljev v zato odločenej hiši — šoli, učí i goji.

Ljudske šole so prva podloga človeške izobraženosti; i ko se je otrok tam naučil dobro brati, pisati i računati, pošljemo ga v mesto v više šole; tam nadaljuje svojo učenost; slednjič si zbere sam svoj stan, ali pa mu ga roditelji odločijo, kar pa nij prav, oni mu lahko le svetujejo pri tem.

Tako postane manj ali več popolno izobražen mož i pozneje tudi oče lastnih otrok.

Ta je pot, katero morajo prehoditi vsi: duhovniki, profesorji, učitelji, odvetniki, zdravniki, in kar je drugih uradnikov viših i nižih, kateri uredujejo vsa državna opravila i so tudi dobro plačani, zato jih pa tudi imenuje priprosti kmet, „gospoda“.

Prašajte onega očeta, ono mater, ki ima sina gospoda, bodisi duhovnega ali svetnega. Kako so ga veselí vsi. Vse očeta čisla i spoštuje zaradi sina. Kaj pa sin, — on je gospod.

Koliko bi jih lahko bilo srečnih izmej našega ljudstva, pa žalibog, le redki so očetje, kojih sini sedé na pozlačenih stolih, kateri „jedó piščeta vsak dan.“ *)

Naši sosesčani vedno tožijo, da nihče ne skrbi za njé, da so zapuščeni, da vse pravice i dobrote le ptuji uživajo.

Kedó je pa tega kriv, i največ kriv? Vi sami, vi očetje ste tega krivi. Večkrat sem vas čul zdihovati o svobodi, o boljši sreči, o lepši prihodnosti. Ne bodete jo imeli ne, nepričakujte je, ako se je z razumom ne priborite.

Vsak človek je svoje sreče kovač.

Največ pravice uživajo in se veselí boljšega blagostanja le tisti narodi, kateri se morejo ponašati z velikim številom svojih zastopnikov, pametnih, razumnih, gorečih za blagost domovine; pri nas je pa žalibog nasprotno.

Posebno vi okoličani, ki imate to prednost od drugih bratov, da živite v okolici velicega mesta, ki vam ponuja vsak dan mnogo duševnih in telesnih pripomočkov i zaslužkov, ali ni žalostno, da jih tako malovestno zanemarjate?

Tam je vsak dan odprtih nad sto sob, kder se zbira vedočelna mladež; tam si kakor roji bučel marljivo nabirajo neprecenljivih vednosti; raje trpe pomanjkanja, le da smejo poslušati svete, vzvišene nauke svojih učiteljev.

Tam pred njimi na trdi stolici sedi siv starček — dober mož — njegovo srce je plemenito kakor pomladna cvetka.

Kedar on odpre usta, vse utihne, z vso pazljivostjo poslušajo radovedni učenci (dijaki) izkušenege i modrega starčka, kateri jim v lepi gladki besedi razlaga visoke modrosti in jih tako pripravlja za življenje, za njih poklic.

Koliko pa je naših sinov mej njimi, prašam vas, roditelji? Da, čujem vas, okoličani, sram vas je — molčite. Meni pa, ki vem, da jih je tako malo, solza kane na lice, — solza domočetja!

Slovenija tužna — modrosti boginje zaman čakajo — slovenske sinove, da bi jim ponudile v obilici — bogatstva. Nij jih — tužno srce — nij jih! — Pač so, pa bože mili, kde?

Mlajši se igrajo z denarjem v kakem skitem kotu, ali pa nosijo kamenje po strmih stopnicah za novo zidano hišo ptujemu gospodu. Odrasli se poté v kamnolomih na sivej steni, z veliko težavo razbivajoč jo v drobne kose, drugi spet zidarijo, robotajo, so vozniki ali postopači. Mnogo pa je — pijancev!

Naši okoličani opravljajo najnižja opravila, i to zato, ker je slaba njihova odgoja.

Ni to res? Ni to žalostno?

B.

*) E, ljubček moj, počene piške no leté iz noba v usta!

(Starček).

nčenjaki znan. Martina Lutra je dvakrat videl. Cesar Ferdinand ga je bil posebno odlikoval in v baronovski stan povzdignol. Umrl je na Dunaji l. 1566, kjer mu je v cerkvi sv. Mihaela nadvojvoda Karl spominsko pločo postavil.

Luteranska vera se je bila tudi nekaterih vipavskih tržanov poprijela. Ali prišlo je povelje (1581) od deželnega kneza, naj take (4 so bili) grof Lorenz Lanthieri ko lastnik trga iztira, in patrijarhu v Benetkah izroči, ako se h katoliški veri ne povrno. Tega pa ti tržani niso storili. 3 leta kasneje je bilo menda pa še več tržanov novi veri udano. Na povelje nadvojvode jih je Lanthieri pozval, naj od nove vere odstopijo ali pa deželo zapuste. Nekaj jih je slušalo, ali največ se jih je obrnolno na deželne stanove, naj bi oni posredovali pri nadvojvodi. Izročili so bili prošnjo, ali došla je neresena nazaj s tem dostavkom, da je premalo podpisov. Poslala se je nova prošnja, katera pa ni bila najvojvodi v roke došla.

Kasneje so postali Vipavčani zelo goreči za lutrovsko vero, dobili so svojega pridigarja in za svoje verske privržence priskrbeli so si tudi lastno pokopališče. Ali za to veliko prodrznost, tako pravi v novo povelje nadvojvode od l. 1597. je bilo Lanthieri-ju ukazano in mu pod kaznijo 1000 zlatov zažugano, naj vse protestane odpravi v 6 tednih. Glavni duhovnik gorški pa naj pride, da s svojimi služabniki novo pokopališče razdre. Tržani so se pritožili stanovom, kateri so se za nje potegnoli, a vse

Dopisi.

Iz zgornje Istre, dné 16. aprila.

Zveselila nas je vest, da slovensko bralno društvo v Dolini namerjava prirediti v kratkem dramatično veselico. Res je, jako lepo se razvija duh slovenskega naroda po zgornjej Istri, posebno se pa odlikuje Dolina, za kar gre čast i slava nevtrudljivemu g. dekanu, ki se je skazal še vselej pri vsakej priliki vrlim narodnjakom s tem, da duševno i gmotno podpira mili naš narod.

Suša nam letos zopet povsod preti in slaba bo letina, ako se nas Bog kmalu ne usmili, da nam pošlje mirnega dežja; revščina uže tako vedno huje trka na vrata.

Iz Kozjan matariške županije, dné 20. aprila.

Draga ti nam „Edinost“, uvrsti ta kratki dopis v svoje pre-dale. Redke so vesti iz te male prijazne vasi, katera stoji na strmini hriba vsa z sadonosnim dresjem obdana, ter je dika brkinskih vasic. Ker ima obilo okusnega sadja in dobrega vina, ima tudi mnogo prijateljev, ki prihajajo iz bližnjih vasi na kapljico brkinke; a letošnje leto nam je tako slabo, da se do novine ubogi naš vaščan teško preživi, ker nikake stvarce ni, iz katere bi se kak krajcarček dobil; pri vsem tem pa c. kr. davkarija nas z silo

terja in sikucijo nastavlja. Vendar imamo upanje, da bo to leto boljše, ker sadje zdaj sploh prav lepo cvete. Da bi nam le Bog dal lepo gorko vreme! — Nedavno smo si omislili za našo cerkvice nove zvonove, katere nam je zvonar gosp. Samasa v Ljubljani ulil i se lepo ubrano glasé. Ali to pa moramo grajati, da nas je gosp. L. D., kateri je imel plačati zvonove, na cedilu pustil, ker se je odtegnol pogodbi, katero smo ž njim sklenoli, in s tem nas v veliko zadrego in zamero pri zvonarju pripravil, ker nij ob času bilo plačila, zdaj pa zaradi tega morajo ubogi siromaki trpeti.

Iz Soče, dné 22. aprila.

Soča in Trenta, bližnji sosedu očetu Triglavu, ste kakor obče znano, najrevniši in najbolj rastreseni vasi na Primorskem. Prebivalci teh vasi so sicer čvrsti in delalni, a vkljub delavnosti in marljivosti so do grla zakopani v dolge, iz katerih se ne bodo mogli več oti. Njih materialno stanje je zelo slabo in vsega omilovanja vredno. Pridelkov razen krompirja in nekaj sirka, kateri Sočanom le za nekaj mesecev zodostnje in kojega Trentarji še sné ne, nemajo ti ubogi podtriglavski prebivalci skoraj čisto nič. Redé se večinoma le od koz in ovac. Nad polovica pa jih hodi po svetu s trebuhom za kruhom. Krave so tukaj redkeje od belih vran. Zadnje se še vidijo, kadar se tu pa tam v soških golih in rebratih hribih na solčni strani drobnica pobiva, katera prikazen je uže več let na dnevnem redu. Živine se jim vsako leto veliko pobije, še več je pa pogine zaradi pomanjkanja piče, a hvala Bogu, letos so v tem obziru srečniši od prejšnjih let.

Da bi se polajšalo jako slabo stanje ubogih Sočanov in Trentarjev, sklenol je goriški deželni zbor napraviti iz Bolca do Soče in Trente cesto, katera je uže mej skladovne ceste uvrščena vsled postave od 23. avgusta 1875 št. 20. dežel. zakonika.

Na noge toraj, cestni odbor! Ne obotavljaj se i napravi proročun. Pomagaj revnim prebivalcem, kateri ti bodo gotovo za to hvaležni.

Ko pišem te vrstice, grmé plazovi s Triglava i strašijo spodej bivajoče ljudstvo. *Nazdar!*

Iz Kopra, dné 24. aprila.

Dné 21. aprila t. l. je priobčila „Edinost“ članek pod naslovom: „Hrvatske šole v Istri“. V onem so se številke tako rabile, da bi se razmere gledé podelitve štipendij lahko napačno tolmačile. Ker se krivim potem zaključuje, da „je učiteljstvo koperskega učiteljskega združenja in da se tu učéči se hrvatski pripravniki nezadostno podpirajo“, zato podpisano vodstvo uljudno prosi, da sprejme slavno uredništvo „Edinosti“ te-le vrstice v pojasnilo:

Pripravnikov slovenske narodnosti ima učiteljske 59; štipendij je vdobilo 48. Pripravnikov italijanske narodnosti ima 39; štipendij je prejelo 32. Pripravnikov hrvatskih pa je v vseh štirih tečajih 17. Vsi ti so vdobili štipendij razen jednega samega, kojemu se ni mogla nasvetovati. Izmed hrvatskih pripravnikov jih ima pet po 200 gold., devet po 150 gold. in dva po 100 gold. podpore.

Posebним štovanjem

Vodstvo c. kr. možk. učiteljske v Kopru.

V Kopru, dné 24. aprila.

Ker je zadnji članek o hrvatskih šolah v Istri tudi nekoliko omenil o razdelitvi štipendij na koperskem učiteljski in je, ozirom na našetbo le absolutnih a ne tudi relativnih števk, na nekako napačno stezo zabredel, podajem vam brez vsake opombe, natančno razdelitev državnih štipendij.

Nikdar ni zadobilo naše učiteljske tako ogromne podpore, kakor letos in zato v imenu mladine presrčna zahvala obilnemu trudu dežel. šolsk. nadzornika g. A. Klodiča viteza Sabladosega in tukajšnega vodstva.

Štipendije so se tako-le razdelile: Četrto leto ima 40 gojencev. Slovencev je 24. Oni imajo: 22 po 200 gold., 1 po 100 gold. in 1 brez podpore. Italijanov je 12. Dobilo je 10 po 200 gold. in 2 po 100 gold. Hrvatje so štirji; vsi po 200 gold. — Tretje leto ima skupno 22 gojencev. Slovencev je 12; vdobili so: 3 po 200, 3 po 150, 3 po 100 gold. in 3 nič. Hrvatje so štirji: 1 po 200 in 3 po 150 gold. Italijanov je 6; mej njimi: 1 po 200, 4 po 100 gold. in 1 nič. — Drugi tečaj ima 24 gojencev. Slovencev je 13. Dobili so: 1 po 200 gold., 5 po 150, 4 po 100 in 3 nič. Hrvatje so štirji in sicer 3 po 150 gold. in 1 nič. Italijanov je 7 in sicer 2 po 200 gold., 2 po 100 in 3 nič. — Prvi tečaj ima sedaj 29 gojencev. Slovencev deset: 2 po 150 gold., 4 po 100 in 4 nič. Hrvatov pet in sicer 3 po 150 gold., 2 po 100. Italijanov je 14 in sicer 2 po 150 gold., 7 po 100, 2 po 50 in 3 nič. Kakor razvidno, se je zdatna podpora razdelila in brez štipendija je le ostalo 11 Slovencev, 7 Italijanov in jeden Hrvat.

Ložeje bode tedaj vrlim mladeničem pripravljati se za teški učiteljski stan. Vsi štipendisti so jako hvaležni i tako tudi njihovi roditelji. Prihodnji kaj več. *pl.*

Kritični politični pregled.

Domače dežele.

Poslanska zbornica jako naglo rešuje državni proračun, a pri vsej naglici je občevanje jako živo, razprava temeljita i zanimiva. O vsakej stvari govorita k večjemu dva govornika iz desnice i leve, potem se zahteva sklep, govorita še generalna govornika in — glasuje se; skoro pri vseh sklepih ima desna stranka nad 20 glasov večine. Govorniki na levi se jezé, da se jim je odvzela prilika na dolgo i široko blebetati i na račun davkoplačevalcev prazno slamo mlatiti. Proračun za ministerstvo notranjih

zadev i za naučno ministerstvo je uže rešen. Pri tem zadnjem ministerstvu so bile obravnave jako žive i zanimive. Invrstno je govoril poslanec grof Rihard Clam Martinic o narodnostnih zadevah. Tako miren, tako prepričevalen, tako moder i krasen je bil njegov govor, da je povsod zbudil priznanje i pohvalo. Ni le močno vplival na poslance, temú po vsej državi ogrel srca. Takaj v Trstu so se srečevali prijatelji i znanci navadno s pozdravom: „Si uže bral govor Clam Martinica? Beri, beri, to je kaj izvrstnega!“ Pa tudi dr. Rieger je opravičil staro govorniško slavo. — Proračun utegne biti v malo dneh izvršen, ako ne pride kaj posebnega vmes.

Najvažnša državnozborna obravnava nam Slovincem je bila 23. t. m. Prišla je namreč na vrsto dr. Vošnjakova resolucija, naj vlada uže slovenski učni jezik za slovenske učence na srednjih šolah. Pri tej obravnavi so govorili: Duhatsch, Schneid, Forregger, Kljun i Nabergoj. Resolucija je bila sprejeta s 158 proti 128 glasom. O tej toliko važnej razpravi bomo obširno govorili v prihodnjih listih ter natisnemo tudi zadevajoče govore.

Časniki zopet hoté vedeti, da se skličejo deželni zbori takoj po duhovih (binkoštih).

Od mnogo strani se trdi, da ministerstvu po izvršenem proračunu odstopi i da potem grof Taaffe dobi nalogo, sestaviti novo ministerstvo, v katerem ne bo Stremayerja. — Nekateri najbolj zagrizli ustavoverski časniki pa poročajo, da se novo ministerstvo vzame iz leve, da s tem svet sleparijo.

Naučni minister je 21. t. m. govoril o šolah v državnem zboru, vendar tako splošno, da se iz govora ne more posneti, kako misli v narodnostnih zadevah, le toliko se lahko sklepa, da minister hoče odpraviti nekatere napake.

Predobro je znano, da je leva stranka državnega zbora velika podpornica judom, a najhujša sovražnica katoliškim duhovnikom. To se je pokazalo zopet 21. t. m. Linskemu škofu je namreč vzela ta stranka užitev dveh grajščin: ali škot se je zoper to krivico upiral i ker je najvišja sodnija izrekla, da ni opravičena soditi o tej stvari, prišla je ta zadeva v poslansko zbornico. Levičarji so bili od jeze vsi zeleni, tako so se upirali škofovim zahtevam, ali vse nič ni pomaglo, desnica je zmogla i škofu se je zgodila pravica.

V ogerskem državnem zboru se je sklenolo, da se imajo pravde nstmeno in javno obravnavati.

Hrvatska regnikolarna deputacija z banom grofom Pejačevićem je dospela 20. t. m. v Pešt, da zopet začne dogovore z madjarsko deputacijo.

V zadnjem listu smo poročili, da je tržaški policijski vodja odpravil iz Trsta laškega pisatelja i državnega poslanca Cavallotti-ja, ker je Avstriji znan sovražnik. To je dalo povod mnogim brojavom mej Rimom, Trstom i Dunajem in interpelacijam v italijanskem državnem zboru; časniki so tudi o tem sila veliko pisali, vzlasti „Triester Zeitung“ to stvar premleva, kakor bi bila ne vem kako imenitna. Muha je rodila konja, ali oba sta brez sence.

Tuje dežele.

Črnogorci zasedajo kraje, katere so si privojevali v zadnje vojni. Turški poveljnik jim je iz Tuže naznanil, da lahko zasedó ta kraj, ker se je turška vojska iz njega umaknola. Črnogorci so tedaj 21. t. m. iz Podgorice poslali vojašk oddelek v Tužle, ali ko so se bližali, začeli so Arnavti nanje streljati in bilo je 8 Črnogorcev ranjenih, 1 pa usmrten. Dokazalo se je, da je turška vojska, predno je zapustila Tužle, mej Arnavte razdelila orožje i streljivo ter jim ondotno trdnjavo odprla. Turški poveljnik Osman paša je v zvezi z Arbanaši. — Taka je turška vera.

„Glas Črnogorca“ pravi, da je Črnogora zadovoljna z mejno uredbo, v katero se je turška vlada udala, misli pa se, da se bo albanska liga zoper odstop nekaterih krajev z orožjem branila. Nova meja se začinja na vshodu na Mokrej planini, drži skoz sredo nekdanjega gusinskega okraja tako, da spada Sekirica, Velika i Brezovica k Črnejšgori, drži dalje čez goro Visitor Setline i Lipovice, spusti se potem v vrmoško dolino do rečice Zevne in ob tej do vasi Srči. Od tod drži meja na zgornji konec zaliva Hoti i Kastrati, preskoči potem škadersko jezero proti otoku Gorica-Topal, ki se druží s Črnogoro i dalje skoz Mošure v Kruči na jadranskem morji.

V Carigradu se kuha nova sleparija. Said paša je Sultanu nasvetoval, naj na podlogi nove volilne postave skliče narodno skupščino.

V Carigradu so 18. t. m. vsi zastopniki velevlastij podpisali pogodbo zastran zamembe turško-črnogorskih zemljišč.

Turkom veje vedno neugodniši veter; zdaj se je tudi francoska zunanja politika od njih obrnola ter bo delala za svobodo balkanskih narodov.

Kako Turki svoje pogodbe spolnjujejo i svoje besedo drže nasproti kristijanom, to je znano vsemu svetu, saj jih turška vera (koran) ne veže, da bi morali spolnjevati drugovercem dano besedo. Potuhnenost, prevara, izdajstvo, to je sedaj še edino njihovo orožje. I to so rabili oni prav dobro zoper Črnogorce, ko so ti imeli zasesti novo pridobljene okraje.

Komisarji vseh vdeleženih velevlastij poročajo o tem soglasno to-le:

Pod Petrom Vukotičem se je zbrala črnogorska vojska dné 21. aprila v Podgorici, da posede nove pridobitve. Tega dné popoldne sta šla črnogorski pooblaščenec Bakié i turški odposlanec Gioran Efendi, katera je spremljalo pet perjanikov v Tuže, da se dogovorita zastran predaje; sprejeta pa sta bila tukaj v pričo turškega poveljnika s tem, da so nanju streljali, en perjanik je bil pri tej priliki ranjen, drugi so se umaknoli. 22. se je napotila črnogorska vojska proti omenjenemu kraju, ali v trdnjavah ni našla več Turkov, ampak Arbanase, katere so Turki na izdajski način v trdnjave spustili; ti so začeli na Črnogorce živo streljati. Ker Črnogorci niso imeli oblasti, rabiti orožja, zato so se umaknoli na Djemopolje i so tu prenočili. Mej tem pa so se Ar-

navti zbirali od vseh strani, približali Črnogorcem ter so zopet nanje streljali. Črnogorci so bili tedaj primorani braniti se ter so z dvema topoma odpodili Arnavte. Ali zopet so se približali, ko so dobili pomoč iz sosednjih krajev. V Šipčniku so jim dali Turki 1000 prašnih zabojev; Osman paša zbira v Tažah Arnavte na boj zoper Črnogorce. Vpor je splošen, tudi Miriditje so prišli za orožje. V Podgorici so zaprli Arnavta, ki je hotel tam vpor napraviti.

Nadvojvodi o Slovincih. „Slovenski Narod“ je v zadnjem sabotnem listu priobčil to-le:

„Piše se nam z Dunaja:

„Naš deželni prezident g. Winkler, ki se bo de koncem tega tedna v Ljubljano preselil, predstavlja se je te dni tukaj, kakor je to navada deželnih vlad novim načelnikom, cesarjevina bratoma nadvojvodoma Karlu Ludviku in Ludviku Viktorju in feldmarsala nadvojvodu Albrehtu. Vsi trije so se jako pohvalno izrekli o Slovincih, o njih zvestobi do dinastije in cesarstva in o hrabrosti slovenskih vojakov. Zlasti nadvojvoda Albreht se je kazal dobro informiranega o Slovincih. Vedno bolj prodira izpoznanje, da so Slovenci važen faktor za Avstrijo, da so živa trdnjava proti italijanskim nakanam.“

Iz Ruskega se nič več ne sliši o nihilistih. Loris Melikova vse hvali, vse čisla zaradi njegovega pravičnega ljudomilega ravnanja in odpravljanja starih napak i krivic. Vsak dan se oproščajo njetniki; posebno ljudomilo ravna Melikov s zapeljanimi neskušenimi študenti; te dni je priporočil cesarja, naj pomilosti tri študente, ki so bili obsojeni v prognanstvo v Sibirijo, pa so sicer po dokazih vsenčilne gosposke dobro vedli; i cesar jih je pomilostil.

V italijanskem senatu je poudarjal ministerski prvosednik Cairoli, da bo vlada zabranjala i kaznovala vse demonstracije, ki bi jej napravljale sitnosti z druzimi državami. — Doslej nismo še o nobenej tacej kazni slišali, nadejamo se vendar, da bo Cairoli mož beseda.

Na Francoskem radikalna stranka vedno bolj roji i začela je uže ljudstvo strahovati, sklenola je sklicati po leti v vseh okrajih socialistične tabore, da bo njih ljudstvo pripravljala za komunizem. Od tega do revolucije je le ena stopinja.

Gladstone je imenovan na Angleškem za prvega ministra i državnega blagajnika. Kraljica bi rada bila imenovala katerega drugega, ali udati se je morala obneji ljudske želji.

Časniki poročajo, da bo nova angleška vlada imela v zunanjej politiki ta le program: Rusiji se ne prepusti supremacija na balkanskem poluotoku, pa tudi Avstriji ne. Najboljše branišče zoper Rusijo je ustanovitev svobodnih držav na vshodu. Da le Avstrija v Bosni i Hrcgovini red napravi, mora prepustiti deželo ljudstvu; vladar nej jej bode avstrijski carjevič, ali angleški kraljič. Grško se mora povečati. Liberalna angleška stranka meni, da Bismark pritiska Avstrijo na vshod s hudobnim namenom. Ako skuša Avstrijo razdrobiti, zakliče mu Angleška: Stoj! Nemške avstrijske dežele se morajo Avstriji ohraniti v poroštvo omikanja druzih dežel. Ogorsko, katero je podpirala Angleška, vrača hudo za dobro s tem, da zatira druge narode.

Zlonosni militarizem se mora odpraviti s tem, da se ustanovi mejnarnodno sodišče. Angleška bo pred vsem drugim skrbela za ojačenje vojaškega brodograja.

V Novem Jorku bo v letu 1883 svetovna razstava.

Domače stvari.

Odlikovanje. Sviti cesar je podelil tržaškemu deželnemu šolskemu nadzorniku gosp. Antonu Klodiču viteško plemstvo s priimkom „Sabladoski“. Mi čestitamo vrlému rojaku i narodnjaku.

Kranjski deželni prvosednik, g. Winkler se je te dni v Ljubljano preselil. Z njim so se naselili na Kranjskem tudi novi upi; želimo iz srca, da se spolnijo njemu na veselje i deželi na srečo.

Strah pred slovenščino. Prvo slavno delo novega ljubljanskega mestnega zbora je bila peticija zoper uvedenje slovenskega jezika v srednje šole na Kranjskem. Necemu Schreyjunaku gre slava, da je sprožil to visoko misel. Da so narodnjaci mestnega zbora in velika množica volilcev vložili protest zoper ta sklep, to se samo ob sebi umeje.

Kranjska dežela ima prečudnega državnega poslanca na Dunaji. On je rojen blizu Blede na Gorenjskem, sin necega kramarja i krčmarja; bil je dalj časa v Aleksandriji, v zadnjih časih general konzul ter je tam zelo obogatel. Ali za tem bogastvom se plazi nek duh, ki mu ne daje miru i spominja nas na Shakespeareja igro Hamlet. Ta gospod je bil nekdaj celo slovenski pesnik, če tudi še ni dospel do slave. (Priporočam vam Slovincem, da bi bolj spoštovali besedo „Slava“, pomislite, da se oči prav nič ne čudijo obleki, katero uže vsak berač nosi. Stavec, Neslovenec, brez slave). Njegovo pesniško ime je bilo „Radonijevič“, posneto po vasi, v katerej je bil rojen. V prvih letih njegovega bivanja v Aleksandriji je večkrat pisal v „Novice“, potem je umolkol. Nazadnje je postal na Dunaji v ministerstvu zunanjih zadev ministru doglavljen i vodil nobiške zadeve, morebiti je tudi hrepenel po tem, da bi sam sédel na ministerski stol ter gojil to upanje tem bolj, ker je opazil, da ga ima celo sam cesar jako rad. — Tega gospoda so volili v državni zbor veliki posestniki na Kranjskem, katerim se je tudi znal prikupiti, kajti delal je njim vse po volji; ali zaradi discipline, ali zaradi tega, ker je upal, da sedanja vlada pade i da skoči potem on na ministerski sedež, to ni znano nam, ampak le njemu. Ker je tedaj tako delal, kakor smo omenili, moral je vselej glasovati zoper vlado. Mislimo, da to ni bilo prav pošteno i da se je gospod prevaril. Poslali so ga na odpust — s plačo ali brez nje, to ni povedano, i le toliko vemo, da se nižjim uradnikom tako dolg odpust kaj redko in še tedaj dovoli le proti temu, da se plači

odpovedó. Minister ta gospod vendar le ne bo, če tudi se trdi, da ima še gorko slovensko srce. — Ime mu je Schwegel.

Banket na čast kranjskemu deželnemu gospodu Winkler-ju so 21. t. m. napravili kranjski državni poslanci. Prav srčno zdravico mu je napil grof Hohenwart, na katerej se je prvomestnik, to se vé da v slovenskem jeziku enako srčno zahvalil.

Narodna čitalnica v Rojanu priredi pod pokroviteljstvom gospoj v svojih dvoranah 2. maja t. l. zabavo v dobrodelen namen s tem le sporedom: 1. Govor gospoda predsednika. — 2. Petje. — 3. Deklamacija: Odlomek iz „Orleanske device“, bo govorila gospodičina J. Hackl. — 4. „Ena se mora omožiti“, vesela igra v enem dejanji. — 5. Tombola. — 6. Petje. — 7. Deklamacija: Odlomek iz „Oresta“, bo govoril gospod Cenčič. — 8. „Strup“, vesela igra v enem dejanji. — 9. Srečkanje z darili. — 10. Petje. 11. Društvena zabava. — Začetek ob 7 uri.

Odhor gospoj rojanske čitalnice.

Velik koncert, kakor čujemo, priredi prihodnji mesec podporno društvo v enem tržaskih gledališčev. Pevec in igralci so se v svojih nalogah uže dobro izurili. Želimo društvu sijajen uspeh.

Banka Slovenija je imela zadnji teden občni zbor, v katerem se je sklenolo, da morajo delničarji še 24 gld. na delnico doplačati. — Ta banka je prava šiba Slovincem; tepe jih uže več let, pa še jih bo tepla.

Ivan Nepomuk Piano †. Prejeli smo iz Gradiške mrtvaški list, ki nam naznanja, da je ta naš rojak v 49. letu svojega življenja 22. t. m. umrl. Piano je bil nekdaj jako priljubljen učitelj pri Sv. Ivanu poleg Trsta; uredoval je tudi slovenska lista „Primorjana“ i potem „Primorea“, a slovensko rodoljubje mu je nakopalo sovražnike pri našem magistratu, da je moral učiteljstvo v tržaski okolici pustiti i drugod kruha iskati. Učiteljeval je potem v Komnu, Sežani i nazadnje v jetušnici v Gradiški. Zapustil je vdovo z obilo rodovino, ki na njegovem grobu toči solze; Slovenija je z njim zgubila vrliga sina; naj v miru počiva blagi rodoljub!

V zadevi slovenskih pisank si dovoljnjem p. n. gg. slovenskim učiteljem naznanjati, da imam zdaj v zalogi za vse različne šolske potrebe pisane in risane brez zemljevidov pa tudi z zemljevidi uže, in sicer so na svitlo prišle: pisanke s kranjskim zemljevidom (na njem so pa tudi deli sosednih kronovin) in z avstrijskim. Ako me bode sl. učiteljstvo podpiralo, izdam za bodoče šolsko leto tudi pisanke s primorskim, štajerskim in koroskim zemljevidom. Najnižja cena pisankam je 1 gld. 20 kr. (100 kosov), risankam pa 3 gld. 10 kr.

V Krškem na Dolenjskem, dne 20. aprila 1880.

Ivan Lapajne,
ravnatelj meščanske šole.

Knjževnost. Odbor dramatičnega društva v Ljubljani je sprejel veliko izvirno tragedijo: *Knez Aleksij i Seanilda* s zbori v višem štilu, katero je spisal gosp. Zakrajšek. Predmet je iz ruske zgodovine, i tragedija ima kacic 6000 verzov.

Ogersko posojilo od leta 1870.

Izrečane so bile 15. t. m. v Budapeštu te-le serije:
827, 1380, 1416, 1747, 1853, 1861, 1884, 2121, 2211, 2829, 2853, 2867, 3621, 3728, 3729, 3802, 3932, 3964, 4121, 4629, 4830, 5062, 5587, 5590, 5688, 5856, 5934, 5966. — Zadele so:

Serijska	Štev.	Gold.	Serijska	Štev.	Gold.
827	9	500	3964	22	500
	20	500		27	5000
1380	4	500	4121	36	500
1416				43	1000
1747	39	1000			
1853			4629		
1861	10	1000	4830	8	1000
1884	4	500	5062		
2121	10	500	5587	1	500
2211			5599		
2829			5688	20	500
2853				23	500
2867	47	500		24	500
3621				25	10000
3728	42	100000		28	500
3729	29	500	5856		
3802	11	500	5934		
3932	6	500	5966	29	500

Vse tukaj neomenjene številke zgorej navedenih serij dobé po 140 gold. Izplačila se začno od 15. oktobra 1880 pri kraljevej državnej osrednji blagajnici v Budapeštu in pri dunajski banknej družbi brez davkovskega odbitka. Plačuje se le kolek po lestvi II.

Prvo prihodnje žrebanje 14. avgusta 1880.

Tržno poročilo.

Občna je zopet pritožba o slabih in nezadostnih poslih; uzroka je iskati v veliki revščini v notranjih deželah.

Kava. — Akopram so došla poročila iz Amerike in Hamburga, da se tam cene kave pomikajo na višje, vendar je kupčija v tem blagu pri nas nekam mlahova. — Navadna kava Rio se je prodajala po f. 70.— do 72.—, fina po f. 83.— do 86.—, najfineja po f. 90.— do 92.—.

Sladkor — tudi v slabšem menjenji in se prodaja po nižih cenah.

Olje — fino blago (namizno olje) je nekoliko poskočilo; mej tem ko je navadno dalmatinsko in grško ostalo pri slabih cenah in je celo mogoče kupovati ga po nižji ceni. — Bombažno olje je tudi nekoliko padlo zbog večjega dovaževanja. — Fino namizno olje se je prodajalo po f. 68.— do 70.—, najfineje po f. 72.— do 75.—, dalmatinsko navadno po f. 45.— in še ceneje, — bombažno fino rafinirano po f. 36.— do 37.—.

Sodje. — Cvebe in rozine so za malenkost ceneje; opaša pa je uže zopet poskočila zaradi mnogih naročeb iz Francije. — Danes velja levantinsko grozdice po f. 32.—.

Mast in špeh. — Ker je došlo zadnje dni mnogo masti in špeha iz Anglije in iz Amerike in ker se pričakuje še mnogo tega blaga, zato so cene na tuk. trgu postale nekoliko slabše z nagibom, da še nekoliko padejo. — Lep ameriški špeh se kupuje danes od f. 49.— do 51.—, mast Baneroff I. po f. 51½ do 52½, Wilcox po f. 50.— do 50½.

Petroliji. — Došlo je zopet par ladij s tem blagom in ker dohaja tudi malo naročeb iz notranjega, postala je cena bolj šibka, danes se kupuje petroliji po f. 10.—, in mogoče, da bode še kaj ceneje.

Riž — se je pred 14 dnevi dražje prodajal; a danes so cene zopet bolj mlahove, kupuje se lepo ital. blago po f. 20.— do 21.—, najfineje po f. 22.—.

Žito in moka. — Pšenica je postala tudi nekoliko ceneja. — Danes se kupuje dobro rusko blago po f. 13½ 100 K. — Vseled tega padajo tudi cene moki. Le cena otrobov je poskočila izdatno, ker pomanjkuje blaga. — Danes stanejo lepi debeli otrobi po f. 5.60 do 5.75.

Koruzi je tokaj in v Sisku poskočila, ker iz Rusije in podunavskih dežel dohaja prav malo blaga. Skoro gotovo to blago še nekoliko poskoči. — Danes stane odeska koruza iz prvih rok po f. 8½, valaska po f. 8.40 na ladiji, ali pa v magazinu.

Domači pridelki. — Fižol gre še vedno dobro izpod rok, ker ga močno iščejo za seme bližnji Italijani. Vse baže se prodajajo še precej dobro, le belo blago je zdaj zanemarjeno. — Koks velja danes f. 16.—, bohinec f. 13½, rudeči navadni f. 19½, mešani nov f. 10½ do 10½, stari f. 9½, beli f. 12.— Masla se spečava nekoliko, a še vedno po slabih cenah, od f. 70 do 72 prav dobro štajersko blago. — Sliv nij mogoče prodajati po nobeni ceni. — Krompir stari se prodaja po f. 4½ do 5.—, nov po f. 16.— do 20.—.

Seno in slama. — Cena tega blaga se je nekoliko zboljšala in še poskoči, če ne bo v kratkem dežja. — Dobro konjsko seno se prodaja po f. 1.10 do 1.30, slama škopa po f. 1.60 do 1.80.

Les — zopet prav zanemarjen.

Vrednostni papirji. — Uže dva tedna padajo polagoma kurzi državnih, posebno pa privatnih papirjev; mi smo uže večkrat povdarjali, da hitro rastenje kurzov nij naravno, in da utegne zopet nastopiti kak majhen polom. — Mogoče je, da kurzi še nekoliko odjenjajo, vendar pa se velicega poloma za zdaj nij bati.

Dunajska Borsu

dne 27. aprila.

Enotni drž. dolg v bankovcih	72 gld. 65 kr.
Enotni državni dolg v srebru	73 „ 10 „
Zlata renta	88 „ 75 „
1860. državni zajem	130 „ 20 „
Dolnice narodne banke	835 „ — „
Kreditne delnice	273 „ — „
London 10 lir sterlin	119 „ 15 „
Srebro	— „ — „
Napoleoni	9 „ 48 „
C. kr. cekini	5 „ 62 „
100 državnih mark	58 „ 70 „

Poslano.*)

Članek, iz podgradske občine 21. marcija t. l. v „Edinosti“ št. 13, i podpisan od nekega *Seraf* ne bil bi vreden odgovora, ker dopisnik se ni podpisal z lastnim svojim imenom, ampak rabil je tuje ime *Serafa*. Ker pa ta članek ni po vsem resničen, zato treba popravka:

Ni res, da je službe občinskega pisarja prosilo 18 kompetentov.

Tudi ni resnično, da se je meni podelila imenovana služba na pritiskanje nekterih oseb, ali istinito je, da mi je bila ta služba podeljena na podlagi izkaza moje prikladnosti in sposobnosti. Potem ni res, da sem jaz ptuj in neučeh lahon, resnica pa je, da sem rojen sredi Istre, zovem se pravim imenom slovanskim i sem izvršil toliko šol, da morem svoje dolžnosti častno izpolnjevati.

Konečno še pristavljam, da pošten glas več velja, nego zlaten pas, i da me *Seraf* ne očrne, ako se sam ne očrnem.

Dragotin Petech.

*) Za sestavke pod tem naslovom je uredništvo le toliko odgovorno, kolikor mu postava nalaga.

Najboljši isterski refošk

po 1 gold. botelja.

Kdor ga želi kaj kupiti, naj se obrne do

(14)

Upravištva.

Le enkrat

se ponuja tako dobra prilika, da se more izvrstna ura za polovico cene kupiti.

Velika razprodaja.

Na vsej Evropi nastale politiske razmere se tudi Svica niso ognole i zato se je mnogo delalcev izselilo, vsled česar se rusijo tudi fabrike. Tako je i prva najznamenitša urarnica, katero mi zastopamo, zdaj zaprta i nam poverjena razprodaja njenih izdelkov. Tako imenovane *Washington žepne ure* so najboljše ure na svetu, izvenredno krasno vrezljane i vezene i po amerškem sestavu napravljene.

Vse ure so na sekunde repasirane i mi dajemo poročilo za vsako uro na 5 let.

Za dokaz gotovega poročstva i stroge solidnosti se s tem javno obvezujemo, da hočemo vsako uro, ki ni po volji, nazaj vzeti i zamenjati.

1000 žepnih remontoir ur, navijajo se brez ključa, s kristalnim zaklopcem, izvenredno točno na sekunde regulirane, razen tega po novem načinu elektrogalvaniski pozlačene, z verižico, medaljonom itd. poprej gold. 25, zdaj ena le po 10 gold. 50 kr. 1000 krasnih ur na kotez iz srebrno-nikla, na 15 rubinih, z emajliranim kazalom, s kazalom za sekunde, kristalnim plošnatim steklom, poprej gold. 21, zdaj ena le gold. 7.25, vse na sekunde repasirane.

1000 ur na vrteno, z izvezenim zaklopcem iz srebrno-nikla, kristalnim plošnatim steklom, na 8 rubinih, najnatanjše repasirane, z verižico, medaljonom i žametnim etuisom, poprej gold. 15, zdaj ena le gold. 5.60.

1000 ur na kotez, iz čistega 13 lotnega srebra, po c. k. puncocnem uredu pregledane, na 15 rubinih, razen tega električno pozlačene, najnatanjše regulirane. Te ure so poprej stale 27 gold., zdaj pa stoji le gold. 11.40.

650 ur za gospé iz pravega 13 lotnega srebra, po c. k. puncocnem uredu pregledane, na 8 rubinih, krasno i jako dično pozlačene, z benesko verižico okoli vratu vred, veljale so poprej gold. 28, zdaj pa le gold. 16 ena.

1000 *Washington remontoir žepnih ur* iz pravega 13 l. teškega srebra, po c. k. puncocnem uredu pregledane. Poročstvo se daje, da so najtočnije na sekunde repasirane, notranja sestava je iz nikla i teh ur ni treba nikoli popravljati. Taka ura je veljala poprej gold. 35, zdaj pa se dobiva za neverjetno ceno 16 gld. Razen tega se dobiva z uro vred zastoj verižica, medaljon, etui iz žameta i ključ.

1000 pravih zlatih ur za gospé, na 10 rubinih, prej 40 gold., zdaj 20 gold.

1000 remontoir ur iz pravega zlata za gospode ali gospé, prej 100 gold., zdaj 40 gold.

650 ur za zid z najlepšim emajliranim okvirom in bitnim kladivom, poprej 7 gold., zdaj le 3 gold. 75 kr.

650 ur budilic z udarcem, ki prav dobro tolče, najnatanjše regulirane, tudi pripravne za mizne pisarje; poprej 12 gold., zdaj le 4 gold. 80 kr.

650 ur z nihalom v najlepši izdelane visoke gotiške omari, navijajo se vsacih 8 dni, najtočnije na čas regulirane, izvenredno lepe i krasne. — Ker ima taka ura še po 20 let dvojno vrednost, ne imela bi se v nobenej hiši pogrešati, posebno ker je taka res krasota sobi. Take ure so poprej veljale po 35 gold., zdaj pa izjemno le 15 gold. 75 kr.

Kadar se naročujejo ure z nihalom, treba je priložiti zagotovščino.

Napis:

RAZPRODAJA UR

urarnice Ph. Fromma,

Dunaj, Rothenthurmstrasse št. 9,

(1)

partero.

!! Skoraj v dar !!

Vsled likvidacije falirane velike fabrike o srebrarstvu **Britania** na prodaj je teh le 45 kosov prav dobrih **Britania srebrenih reči** za le 6 gold. 95 kr. to je le četrtina zneska, kolikor so znesle, tedaj so skoraj darovane, in sicer:

- 6 izvrstnih namiznih uože, **Britania** srebro s pravimi angleškimi srebrnimi ostrinami.
- 6 najfinejših vilic, **Britania** srebro iz enega kosa.
- 6 teških žlic iz **Britania** srebra.
- 6 žlic za kavo iz **Britania** srebra najboljše vrste.
- 1 velika teška žlica za mleko iz **Britania** srebra.
- 1 velika žlica za juho iz **Britania** srebra.
- 6 podkladeev za nože iz **Britania** srebra.
- 6 fino ciziliranih pladenj za postrežbo.
- 3 kupice za jajca iz **Britania** srebra.
- 1 krušna pletenica, teška iz **Britania** srebra.
- 2 krasna mizna svečnika iz **Britania** srebra.
- 1 mizni zvonček z srebrnim glašom iz **Britania** srebra.

45 kosov. Vsi ti kosi so zlit iz najboljšega **Britania** srebra, ki je edina na svetu znana kovina, ki ostane vedno bela, in se od pravega srebra še po 20 letnej rabi ne loči, za kar se daje poročstvo.

Vsi ti omenjeni kosi iz pravega **Britania** srebra, ki so poprej veljali 25 gold., dobivajo se zdaj po le 6 gld. 95 kr.

Napis in edino naročišče za c. k. avstrijsko-ogerske dežele:

General-Dopot der I. engl. Britania-Silber-Fabriken:

Blau & Kunn, Wien, I. Elisabethstrasse Nr. 6.

Posiljatev brez odloga proti poštnemu povzetju.

(5)